



mammadaba

Dzīvo Latvijas valsts mežos

# Pilskalnos un purva takās



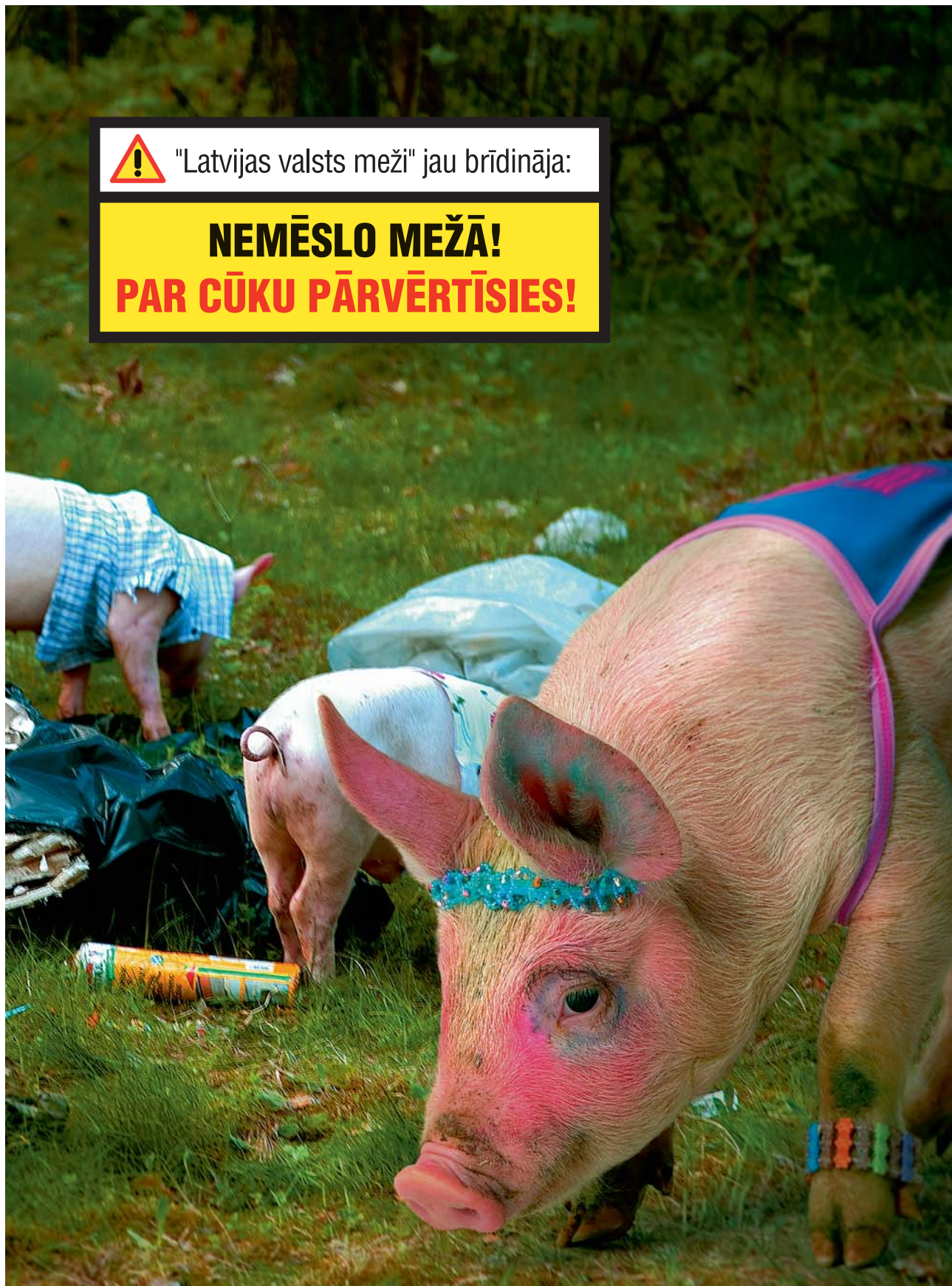
**“Latvijas valsts meži” un mammadaba gaida tevi ciemos!**





"Latvijas valsts meži" jau brīdināja:

**NEMĒSLO MEŽĀ!**  
**PAR CŪKU PĀRVĒRTĪSIES!**







Mammadaba savos žurnālos jau izstaigājusi vairākas dabas takas. Iepatikās, nu ļoti iepatikās gan bradāt pa Baltajām kāpām jūras malā, gan izložņāt Gāršenes pilskungu kādreiz iemītos celiņus.

Šoreiz Mammadaba nolēma kāpt pilskalnā un iebrist purvā, jo skaistums un miers vienlīdz spēcīgi strāvo no abām vietām.

Latviju var saukt par pilskalnu zemi, vismaz vikingi Baltijas jūras austrumu krastu kādreiz dēvējuši par *Gardarīke* – pilskalnu zemi. Pilskalni glabā ne tikai dzelzs laikmeta bultu uzgaļus, bronzas saktas un podu lauskas, bet arī gadsimtos krāto mūsu senču garīgo bagātību. Tādēļ laiku pa laikam der uzkāpt kādā pilskalnā, lai sajustu, kā aizplūst laiks.

Purvs kā akacī ievēl ar savām īpašajām smaržām, klusumu un ne ar ko citu nesalīdzināmo gaišo skumju sajūtu. Žēl, ka uz purvu visbiežāk ejam rudenī, kad sūnās izbirušas sārtās dzērveņu krelles un promlidošanai sasaucas dzērves. Uz purvu būtu jāiet arī pavasarī, kad tas tinas rozā dzērvenziedu mākonī, un vasaras vidū, kad te uzzied grīši.

Lai atvieglotu mūsu pašu zemītes apceļotāju izvēli, Mammadaba piedāvā lielisku divu dienu maršrutu uz Madonas un Lubānas pusi ar nakšņošanu LVM atpūtas bāzē "Ezernieki". Šis brauciens piemērots visai ģimenei, jo ceļā iespējams apskatīt gan kultūrvēsturiskus objektus, gan izzināt mūsu slaveno senvēsturi, gan pētīt putnus un augus. Un vēl to var savienot ar gardas zivju zupas baudīšanu, ogošanu, sēņošanu.

### Viesmīlīgajos "Ezerniekos"

2. lpp.

### Teirumnīku dabas taka

6. lpp.



### Ceļojums uz klusuma salu

12. lpp.

A photograph of tall purple grasses in the foreground, with a blurred background of a sunset over water. The sky is a mix of orange, yellow, and dark blue, and the water reflects these colors. The grasses are in sharp focus, while the background is out of focus.

# Kur vējš spēlē uz niedru stiebriem

2

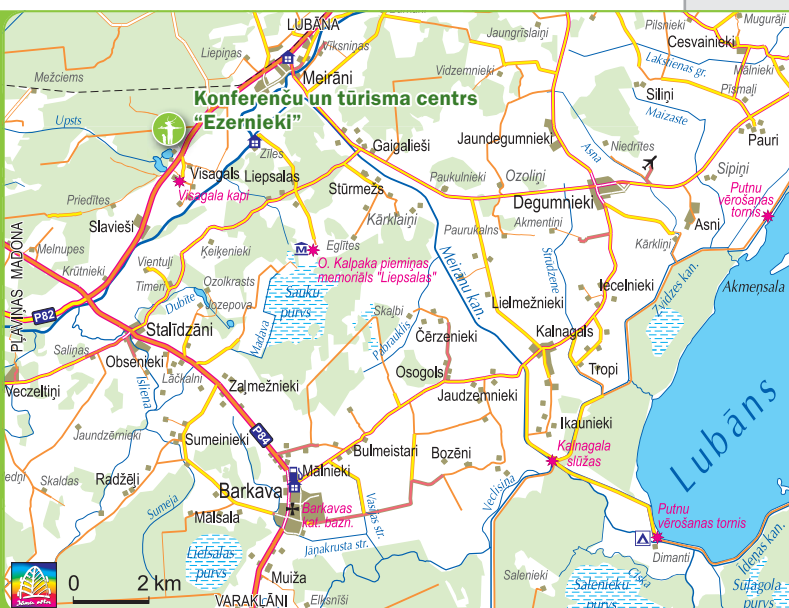


## Atrašanās vieta



Indrāņu pagasts  
Lubānas novads

Rīga – 200 km  
Madona – 30 km  
Lubānas – 20 km



## Viesmīlīgajos “Ezerniekos”

Konferenču un tūrisma centrs “Ezernieki” viesus sagaida ierastā omulībā. Vakarā pirms gulētiešanas vēl paredzama kārtīga izkarsēšanās pirtī, atsvaidzinoša pelde Salas ezerā un mirklis dīkas atpūtas pie kamīna.

Miegs istabiņā ar romantisku skatu uz ezeru bijis ciešs un aizdzinis nogurumu.

Rīts “Ezerniekos” sagaida ar spirtgumu, smaržām un putnu dziesmām. Varētu jau te uzkavēties ilgāk: Salas ezers vilina ar peldētāju laipām, laivām un ūdensvelosipēdu, sporta laukumi tā vien gaida volejbolistus, basketbolistus un futbolistus. Ja negribas mitināties lielā vai mazā viesu nama ērtajos numuriņos, var uzcelt savu telti un dzīvot apgaismotā, labiekārtotā telšu pilsētiņā.

Tomēr jādodas ceļā, jo šoreiz mērķis ir apskatīt Lubāna ezeru un Īdeņas ciemu, izstaigāt Tīrumnieku (vai kā latgalieši saka – Teirumnieku) dabas taku, kas atrodas tikai pārdesmit kilometru no “Ezerniekiem”.



Tālruni 26671421, 27840643, 26666090



3

# Liels Lubāns

Lubāns ir tik liels, ka reizēm rodas sajūta – esam pie jūras. Valodnieki domā, ka Lubāna nosaukums arī cēlies plašuma dēļ, jo igauņu valodā tas nozīmē – atvērts platums.

Katru pavasari Lubāns mēdza pārplūst, apūdeņojot platību, kas vairākkārt pārsniedz tā izmērus. Kad ūdens atkāpies, pļavās augusi lekna, vai metru gara, zāle, kuru pļaut braukuši pat no Rēzeknes apkaimes. Tagad klānu pļavas var apskatīt netālu no Aiviekstes slūžām.

Mēģinājumi savaldīt Lubānu ilgst jau kopš 19. gadsimta vidus. Ezera ūdens līmeņa regulēšana uzsākta 1926. gadā. Tad padziļināja Aiviekstes upes gultni un izraka Meirānu kanālu. No 1929. līdz 1939. gadam regulēta iztekošā Aiviekste, ūdens līmenis krities par vairāk nekā diviem metriem. Apjomīgi kompleksie hidroloģiskie un hidrotehniskie darbi veikti laikā no 1956. līdz 1981. gadam, tagad sarežģītu kanālu, dambju un slūžu sistēmas ietvertais Lubāns ir lielākais iedambētais ezers Eiropā. Ūdens līmeņa regulēšanai ezerā kalpo divas slūžas: ziemeļos Aiviekstes, dienvidos – uz Meirānu kanālu. Kopumā Lubānā izbūvēti 90 km dambju un 93 km kanālu.

Lubāns – lielākais ezers Latvijā. Tā platība ir 82 km<sup>2</sup>, garums – 15,6 km, platums sasniedz 8,4 km, vidējais dziļums 1,6 m, dziļākā vieta ir apmēram 3,5 m. Ezera ūdeņos sastopama 21 zivju suga: ālanti, raudas, karpas, līņi, asari, karūsas, plauži u. c. Kādreiz Lubānā mituši arī sami.

Lubānas puses apceļošanai vajadzētu ielānāt divas dienas. Piemērota vieta naktsmītnēi – konferenču un tūrisma centrs “Ezernieki”. Apskatei ieteicamie kultūrvēsturiskie objekti:

- \* Latvijas nacionālā kara spēka pirmā virspavēlnieka Oskara Kalpaka atdusas vieta Visagala kapos pie “Ezerniekiem”,
- \* Ošupes pagasta “Liepsalās” brīvdabas piemiņas memoriāls O. Kalpakam,
- \* Indrānu pagasta Meirānos operdziedātāja Jāņa Zābera muzejs “Vecais ceplis”,
- \* Meirānu kanāla slūžas.

Tīrumnieku taku var izstaiģāt kopā ar ģīdu (tālrunis 28301143).

Nelasīt puszaļas dzērvenes, lai cik kārdinoši būtu to darīt tieši no laipas. Nogaršot zivju zupu Īdeņas “Zvejniekos”.



## Lubāna klānos

Lubāna ezera apkārtnes mitrāji, ko vietējie iedzīvotāji jau izsenis saukuši par klāniem, ir zemie un augstie purvi, slapjās pļavas, mitrie meži, kas veidojušies tūkstošiem gadu.

Lai arī ezers un tā apkārtnē pārveidoti, tomēr šī teritorija ir unikāla. Daudzveidīga arī augu valsts. Lubānas līdzenumā ir sastopami reti un aizsargājami augi – Baltijas dzegužpīrkstīte, meža silpurene, pundurbērzs, mellenāju kārkls, kā arī daudzu citu augu sugu pārstāvji

Lubāna mitrājs – 813 km<sup>2</sup>, 23,5 % no mitrāja teritorijas aizņem purvi, gandrīz ceturto daļu mitrāja klāj ūdeņi, Lubāna mitrājā atrodas Lubāns – lielākais Latvijas ezers.

## Meža ķēķis un restorāns

Taisns un gluds meža ceļš pēkšņi piebremzē skrējieni pie interesantas atpūtas vietas, kuru zinātāji sauc par Ķēķi. Liekas, ka pati dabas māte mežiniekiem atvēlējusi vienu no saviem īpašajiem kociem nojumītei, kur meža gājējiem atgūt spēkus.

### Meža lūgšana ceļniekam

Ceļniek! Kad Tu ej man garām un grasies pacelt savu roku pret mani, apdomājies, iekams Tu aizskar. Es dodu Tev siltumu ziemas naktīs un draudzīgu pavēni vasaras saules tveicē. Es esmu baļķis, kas balsta Tavu māju, es esmu dēlis Tavā gultā. Es esmu kāts Tavai lāpstai un durvis Tavam mājoklim, es esmu Tava šūpuļa līksts un Tava zārka vāks. Uzklausi manu lūgšanu un nedari man ļaunu. Man sāp un es rētoju no Taviem gruziem un nepareizas rīcības.



Šādu no senajiem portugāļu rakstiem aizgūtu lūgšanu var izlasīt Ziemeļlatgales mežos pie atpūtas vietām “Ķēķis” un “Restorāns”. Cik labi pēc mežā pavadītas dienas atrast galdu un solus priežu un egļu ielokā, kur sēņotājiem un ogotājiem atpūsties, apēst savu meža maizīti. Bet mednieki atpūtas vietā, kas nosaukta par “Restorānu”, lieliski aprīkotajā meža virtuvē var pagatavot izsmalcinātas vakariņas un turpat lapenītē gardu muti notiesāt.



### Kā Lubāns jaunu mājvietu dabūja

Lubāns, apnicis vienā vietā vilņot, reiz pacēlies gaisā un krākdams laidies uz rītiem, pretī saulei. Vecajā guļas vietā palicis brangs mūklājs, ko tagad dēvē par Zlaugas purvu. Lubāns atskatījies uz ierasto guļas vietu un, šķirdamies no tās, nobirdinājās trīs asaras, tagad tie ir nelieli ezeriņi.

Lubāns tā laidies un laidies, līdz otrā dienā ap pusdienas laiku pamanījās milzīgu klajumu un sācis raudzīties, kur te labāka apmetnes vieta.

Tajā dienā Lielmāju saimniece sūtījusi meitas uz Aivieksti velēties. Ieraudzījušas ezeru lidojam, meitas dziedājušas:

Lubāns nāk, Lubāns nāk,  
Nāk pār kalniem, nāk pār lejām!

Nāc, Lubāni, šai vietā,  
Šeitān mīksta guļas vieta!

Lubāna šņākšanu izdzirdusi arī bargā Lielmāju saimniece, kas nicīgi iesaukusies:

– Tas mākulis gan nelabi krāc! Gluži kā lubas plēš!

Lubāns, meitu dziesmu un saimnieces paļas dzirdēdams, tūda! laidies lejā un apsmēlis visu līdzenumu. Meitas uz velētavu galdiem izpeldējušas malā, bet saimniece steigusies istabā glābt mantu lādi un palikusi dzelmē.







# Teirumnīku purva taka

6



## Atrašanās vieta



Rēzeknes novads  
Nagļu pagasts

Rīga – 220 km  
Lubāna – 20 km  
Rēzekne – 30 km



Nagļu – Īdeņas ceļa labajā pusē starp Lubānu un Orenišu diķiem daudzu citu šīspuses purvu vidū kļūsi smaržo Tīrumnieku purvs ar tīro un dziļo Tīrumnieku ezeriņu vidū.

Tīrumnieku puisēniņ,  
Nesmej meža meitiņām:  
Gara zāle, liela rasa, –  
Augstu nesa lindrucīņus.

Tā teikts tautas dziesmā, bet mūsdienās tas nudien nav aktuāli, jo Tīrumnieku purvu jau astoņus gadus var izstaigāt sausām kājām, ejot pa dēļu laipām. Tomēr 800 metru garā taka (un vēl tikpat atpakaļ) nav ātri izskrienama. Šeit cilvēki nāk pēc miera un klusuma, pēc īpašajām, ne ar ko nesalīdzināmajām smaržām un izjūtām, kuras pārņem purvā.

Vējš jau paguvis izdenāt spilvu baltās pūkas, bet vaivariņu smarža joprojām virmo pār purvu, tā ieķērusies mazo priedīšu skujās, ietinusies bērziņu lapās. Šaipusē pat zilenes sauc par reibenēm, jo tās aug turpat blakus vaivariņiem, kāds laikam nolēmis, ka noreibis no zilēm, nevis no vaivariņu smaržas. Turpat takas malā snaudoļo rasene, gaidot kādu neapdomīgu kukaini, kuru uz savām lipīgajām lapiņām noķert pusdienām, ezera ūdenī blakus draudzīgi spoguļojas indīgais velnarutks un vērtīgais ārstniecības augs – purva vārnkāja. Lūk, uzziedējusi arī kāda aizkavējusies andromēda, ļaujot iztēloties, kā purvs izskatās pavasarī, kad zied dzērvenes. Tad purvs viz maigi rozā krāsā kā liels debesmannas katls.



Purvs – sauszemes platība, kurai raksturīgs pastāvīgs vai ilgstošs mitrums, specifiska augu valsts un kūdras uzkrāšanās. Purvā aug augi, kam nepieciešams liels daudzums mitruma un tādi augi, kas spēj pielāgoties mitrumam.



## Tīrais ezers

Purva vidū kā diendusā atļaidies nelielais Tīrumnieku ezeriņš. Jā, ezera ūdens tiešām ir tīrs un mīksts, pēc peldes mati kļūst zīdaini, āda maīga. Tīrumnieku ezera ūdeni droši var arī dzert, ne velti kādreiz vīri to ņēmuši ūdeni alus brūvēšanai, bet sievas skalojušas veļu. Nedomājiet, ka ezera nosaukums cēlies no tīrumiem, to te tuvumā nemaz nav. Tīrumnieku ezera nosaukuma pamatā ir vārds tīrs.



Kopš pēc japāņu projekta un ar dāņu atbalstu latvieši cauri purvam uzbūvējuši dēļu laipas, vasaras saules nogurdinātie no tuvākas un tālākas apkārtnes dodas uz kādu no trim platformām, lai no tām ienirtu veldzējošajā ūdenī. No krasta to grūti izdarīt – ūdens mala ir slīkšņaina, strauji sākas dziļums, kas jau tepat pie krasta sasniedz trīs metrus, bet vidū dibens nemaz neesot sataustāms. Varbūt ezers ir kāda sen nokrituša meteorīta veidots? Zinātnieki gan nedod tiešu atbildi, taču hipotēzes ir dažādas.

SPA cienītājām vairāk par tīro ūdeni interesē dūņas, kuras labi palīdzot cīņā pret celulītu un vairojot skaistumu. Nu, dūņu te netrūkst.

## Purva princeses

Tomēr laikam gan vislielāko vēribu izpelnījušās mūsu purvu sārtvaigu skaistules – dzērvenes. Kādus tik apzīmējumus tās izpelnījušās! Dzērvenu ogas. Sūnu ogas. Sārtās skaistules. Latviešu antibiotikas.

Indiāņiem ir tradīcija – par izlīgšanas zīmi jāapēd sauja dzērvenogu – un miers mājās. Pie viena uzņemta pamatīga vitamīnu deva. Senos laikos, dodoties ilgstošā jūras braucienā, jūrnieki allaž uz kuģa uzvēluši milzu mucas ar dzērvenogām – labāko vitamīnu avotu garajā ceļā.

Žēl gan, ka pēdējā laikā aizmirsta vienkāršā patiesība – īsti vērtīgas ir tikai sarkanās, nogatavojušās lasītas dzērvenes, vienīgi tajās ir paguvusi izveidoties antibakteriālā viela – hipūrskābe, kas cīnās pret dažādiem vīrusiem un kaitēm. Nelaikā plūktas un mājās uz segas nogatavinātas dzērvenes savu protestu izrāda ar rūgtuma piegaršu.

## Organisma spēcīnāšanai

**\* Puslītram sarkanu lasītu dzērvenu liek virsū vienu vai divas daiviņas izspiestu ķiploku un divas vai trīs ēdamkarotes medus. Trauku liek ledusskapī un gaida pāris dienu, līdz medus un ķiploks iztecējis cauri dzērvenēm. Lieto pa tējkarotei no rītiem.**

**\* Glāzi dzērvenu saspaida, pievieno tikpat daudz medus, ēdamkaroti sasmalcinātu valriekstu un ēdamkaroti konjaka. Lieto pa ēdamkarotei no rīta un vakarā.**





## Putnu sapņu zemē

Lubāna apkaimē vērojamas daudzas putnu sugas, rudenos un pavasaros ūdenskrātuvēs apmetas tūkstošiem migrējošu ūdensputnu – gulbji, zosis, pīles. Tad šķiet, ka viss nepārskatāmais ūdens klajums pēkšņi atdzīvojas.

Putnu vērotāji Lubāna klānos saskaitījuši 224, citi uzskata, ka te mājo 250 no 335 Latvijā dzī-



vojošajām putnu sugām, bet putnu vērotājs Kaspars Funts novērojis pat 272 sugas.

Pussimts no Lubānas klānos mītošajām putnu sugām ierakstītas Latvijas Sarkanajā grāmatā.

Putnu pētīšanai Lubāna krastos uzbūvēti seši putnu vērošanas torni, kuros nekad netrūkst kāda spārnaiņu drauga ar binokli rokās. Katru gadu te pulcējas dabas pētnieki no visas Eiropas, lai piedalītos Torņu karos. Lubāna klāni un Salas purvs ir īsta putnu vērotāju paradīze, jo šeit nekādi blakus trokšņi netraucē klausīties putnu dziesmas.

Arī Latvijas putnu vērotāju vidū populāras kļuvušas Torņu cīņas. Protams, ka tajās piedalās arī Lubāna putnu vērošanas torni. Šīs sacensības ne tikai veicina putnu vērošanas popularitāti, bet arī motivē sabiedrību putnus iepazīt un līdz ar to arī aizsargāt.



## Zvejniekiems Latgalē – Īdeņa

Arheoloģiskie izrakumi liecina, ka Lubāna ezera mitrājs bija viena no pirmajām apdzīvotajām vietām Latvijas teritorijā pēc ledāju atkāpšanās uz ziemeļiem. Te atrasta 21 akmens un bronzas laikmeta apmetnes vieta. Lubāna apkaime ir guvusi ievēribu arī ar tajā atklātajām neolīta dzintara apstrādes vietām. Arheoloģiskajos izrakumos iegūto dzintara atradumu skaits pārsniedz vairākus tūkstošus. Atklātas dzintara apstrādes darbnīcas, kuras attiecināmas uz laika periodu pirms 5300–3700 gadiem. Daudzie dzintara izstrādājumu atradumi un to augstā kvalitāte liecina, ka tagadējos Lubāna klānos neolīta laikmetā bija izveidojies un darbojās visīstākais dzintara apstrādes centrs.



Latvijā atrasti apmēram 470 pilskalnu, bet šis skaits var mainīties, jo ik pēc trim četriem gadiem pilskalnu pētnieki atrod vēl kādu sendienu liecinieku. Arī mazajā Īdeņā ir divi seni pilskalni. Īdeņas pilskalnu jau 1925. gadā aprakstījis un uzmērījis Ernests Brastiņš. Teika vēsta, ka pilskalnā paglabāta zelta nauda un to sanesuši zaldāti kara laikos. Veci ļaudis stāstījuši, ka no pilskalna pāri Lubāna ezeram uz Elkšņu krogu Vidzemes pusē esot gājis no resnām ozolu siekstām būvēts ceļš.

Nonākot kalna malā, pēkšņi paveras stāva, lazdām apaugusi nogāze. Visu laiku bijām līdzenumā un nu esam augstā kraujā. Tālē paveras dūmakaini Lubāna ūdeņi. Elpa aizraujas no tāda plašuma!

Pilskalns ir pakalns, kurā bijuši nocietinājumi. Tā bija novada centrālā vieta, kam bija ne tikai militāra un administratīva funkcija, bet arī ekonomiska un kultūras centra nozīme.





### Niedru jumti, zvejas tīkli

Īdeņa laikam gan ir vienīgais zvejniekciems, kas neatrodas pie jūras. Mazliet dīvaini ir redzēt, kā blakus kartupeļu laukam žāvējas zvejas tīkli, bet Īdeņā jau nekas nav tā kā citur. Te senatne visneiedomājāmākajā veidā savijusies ar mūsdienām. Raugoties uz niedru jumtiem, brīžiem pārņem sajūta kā brīvdabas muzejā. Taču tepat blakus lietišķi kašņājas gailis, pļavā mauj gotiņa, bet saimnieks sagādājis jaunas niedres rudens vētras norautā jumta labošanai. Te vecajām zvejnieku mājām uz ezera pusi nav neviena loga – lai saltie ziemas vēji neizpūš siltumu, mājas izvietojušās nevis gar ceļu, bet gan stāvajā ezera krastā. Tas gan nav nekāds brīnums, jo agrāk bija jādomā, lai māja neapplūst, bet satiksmei galvenokārt izmantoja laivas. Iedomājieties, kā kādreiz, svētku drānās saposušies, īdeņieši laivās irās pāri ezeram uz Varakļānu un Gaigalavas baznīcu. Bija jau arī ceļš pāri purvam, taču tas bija slikts un ne vienmēr izbraucams. Ar laivu tomēr ierastāk.

### Zvejniekciema “Zvejniekos”

Arī mūsdienās, kad zvejniekiemā vairs tikai kādas divdesmit mājas, Īdeņā vīri iet zvejā. Macānu ģimenes galva Jānis arī. Tad top garda zivju zupa, tiek kūpinātas zivis un gaidīti viesi. Viesiem te patīk viss: gan saulriets pār ezeru, gan saimnieku stāsti par Lubāna vēsturi un apkārtni, gan zivju zupa un bebru dziedzeru uzlējums veselībai, bet vairāk par visu atbraucēju sajūsmīna Jāņa stāsti par Lubāna slavenu senvēsturi un Annas mīlestības pilnais skats uz šīspuses krāšņo dabu.

“Lubānam pacelties gribas no klāniem,  
Pieglausties tuvu pie Daugavas sāniem,  
Klusākos vārdus zem zvaigznēm tai nest.”

Tā kādreiz teicis dzejnieks Andris Vējāns, bet mēs gribam, lai Lubāns mūžīgi mūžos paliek savā vietā tikpat liels un skaists.





# Ceļojums uz klusuma salu

12



## Atrašanās vieta



Dabas parks "Cirišs ezers"  
Aglonas novads  
Aglonas pagasts

Preiļi – 25 km  
Daugavpils – 40 km  
Rīga – 220 km



Kaut gan Aglonas pagastā ir divdesmit viens ezers, Cirišs ezers var būt lepns, jo tā ūdeņos spoguļojas Aglonas bazilikas baltie torņi, bet lielākā no astoņām ezera salām – Upursala – glabā līdz galam neatminētus mūsu tautas senvēstures noslēpumus.



## Balto torņu ēnā

Aglonas apkārtnē ir neparasti gleznaina. Nav nekāds brīnums, ka tik skaistu vietu jau kopš seniem laikiem apdzīvojušas baltu ciltis. Pirmoreiz vēstures avotos kā kristīgajai kultūrvidei piedēģīga vieta Aglona minēta nostāstos par 1263. gadu, kad te tika nonāvēts pirmais Lietuvas karalis Mindaugs un viņa dēli.

Aglona ir īpaša vieta, jo īpašāka kopš 1700. gada, kad tur tika uzcelta pirmā koka baznīca un klosteris. "Dievam par godu un latviešiem par svētību" – tā vietējie muižnieki teica, atvēlēdami baznīcai zemi.

Kad 1766. gadā koka baznīca un klosteris nodega, dominikāņi uzcēla jaunu mūra klostera ēku un baznīcu baroka stilā ar diviem 60 metru augstiem torņiem. Mūsdienās dievnams ir kļuvis ne tikai par starptautiskas nozīmes svētvietu, bet arī par Latvijas kultūrvēsturiskā mantojuma daļu. Kopš 17. gadsimta bazilikā saglabājusies slavenā Aglonas Marijas Brīnumdarītājas svētbilde, kurai tiek piedēvētas dziednieciskas spējas. Tiesa, šo svētbildi, kurā Marija ar labo roku saudzīgi tura klēpī Kristus bērnu, bet kreisajā rokā – puķīti, var aplūkot tikai īpašos, svinīgos gadījumos, pārējā laikā tā aizsegta ar gleznu "Dievmāte debesīs".

Taču arī bez svētbildes bazilikā ir ko aplūkot. Interjera apdare tapusi 18. un 19. gadsimtā, to augstu novērtējuši mākslas cienītāji, jo bazilikā glabājas gleznu, skulptūru un citu mākslas priekšmetu kolekcija. Aglonas bazilikā var izbaudīt īpašo miera izjūtu, kāda piedien pasaules mērogā atzītam katolicisma centram. 1993. gadā Aglonas svētvietu apmeklēja un svētīja Romas Pāvests Jānis Pāvils II. Katru gadu 15. augustā Vissvētākās Marijas debesīs uzņemšanas svētkos uz Aglonas baziliku dodas apmēram 250 tūkstoši svētceļnieku.



## Aglonas svētavots

Aglonas bazilikas teritorijā netālu no dievnama Egles ezera krastā atrodas svētavots, kura dziednieciskās spējas ap 1820. gadu apstiprinājusi Viļņas ārstu komisija un Pēterpils akadēmija. Kaut gan speciālisti uzskata, ka laika gaitā avota dziednieciskās īpašības mazinājušās, popularitāti tas nav zaudējis. Vēss un garšīgs avota ūdens atspirdzina daudzus svērtceļniekus.



## Karaļa kalna skulptūras

Egles ezera otrajā krastā Karaļa kalnā 2006. gadā uzņēmējs Jānis Stupāns sāka veidot skulptūru kompleksu, kurš triju gadu laikā ir kļuvis par iecienītu apskates objektu Aglonas novadā.

Idejas un projekta autors, bijušais kara lidotājs, tagad kokačelnieks un vairāku garīga rakstura grāmatu autors Ēriks Deplers uzskata, ka šajā vietā cilvēks var izjust saskarsmi ar Dievu un skaistumu. Ezers, mākoņi, kalns, saules sasildīti mūžsena ozola soli dekoratīvo augu dārzā un kokā darinātās skulptūras rada īpašu noskaņu, ļaujot domām atrisīties no ikdienības valgiem.

## Gods maizītei

Ceļiniekus Aglonā gaida vēl daudz interesantu vietu, tādēļ laiks iestiprināties ar kārtīgu Latvijas rudzu maizi un pie viena uzzināt, kā maizīte top. To var izdarīt Aglonas maizes muzejā, kur savākts simtiem lietu, kas saistītas ar graudu pārstrādi un maizes cepšanu: spriguļi, lizes, abras un citi rīki.

Ciemiņu uzņemšanai sagatavots teatralizēts uzvedums, deg sveces, uz galda māla krūzēs kūp zāļu tēja, uz linu galdauta smaržo rudzu maizes klaips. Un tad var sākties saruna par maizi. Pirms pagaršot svaigi cepto maizi, vispirms jāatpazīst un jāizgaršo rudzu graudi. Muzejā vadītāja Vija Ancāne savākusi desmitiem sakāmvārdu, ticējumu, pasaku, uzzinājusi ieražas, kas saistītas ar labības audzēšanu, maizes cepšanu un ēšanu. Te var iemācīties senas rotaļas un spēles, kas saistītas ar labību un maizi, var iemēģināt roku dzirnavu griešanā vai pilnas graudu sētuves turēšanā.





## Upursala Cirīša ezerā



Cirīša ezers  
(saukts arī Ciriša ezers, Cirišs)  
Platība – 600 ha  
Garums – 5 km  
Platums – 2,5 km  
Vidējais dziļums – 4,1 m  
Lielākais dziļums – 10 m  
Ezerā ir 8 salas  
ar kopējo platību 39 ha  
Ezerā dzīvo 20 sugu zivis,  
tajā skaitā arī stores

Upursalas pilskalns ar apmetni ir  
Valsts kultūras piemineklis.

### Spilvainā ancīša un baltmugurdzeņa paradīze

Latgales augstienes ainava ar daudzajiem ezeriem šķiet kaut kas nemanīgs, kas bijis jau sensenos laikos un būs mūžīgi mūžos, taču arī ainava ar tās dabas vērtībām ir jāsargā. Latgales puses ļaudis to sapratuši un savu lielāko vērtību – dabas skaistumu – aizsargā un saudzē. Cirīša ezeram piešķirts dabas parka statuss, izveidota Upursalas dabas taka.

Taču skaistumu nedrīkst slēpt, tas ir jāprot parādīt. Nav daudz salu, kur vienkop mājvietu atradušas tik daudzas botāniskās vērtības. Biologi uz salas atklājuši 264 paparžaugu un ziedaugu sugas, no kurām četras ir īpaši aizsargājamas. Nelielā teritorijā var aplūkot gan pārmitrus platlapju mežus, gan nogāžu un gravu mežus, te agrī pavasarī zied šaurlapu lakacis, drīz pēc tam ziedus raisa spilvainais ancītis, bet rudenī acis priecē kārpainā segliņa sarkanās pogaļas, te netraucēts savu lēno attīstības ciklu izdzīvo staipeknis.

Neskarto mežu un veco koku dēļ Upursalu iecienījuši putni, jo īpaši dzeņu dzimtas pārstāvji. Te var ieraudzīt Eiropā lielāko dzeni – melno dzilnu, vidējo dzeni un baltmugurdzeni, kurš īsti laimīgs jūtas tikai vietā, kur vienā hektārā meža var atrast 200 nokaltušu koku. Un Upursalā vecu koku netrūkst.

### Sadarbības plosts

Kaut gan Upursala atrodas tikai 300 metru no ezera krasta, iebraucējiem uz tās nokļūt nebija nemaz tik vienkārši, līdz 2008. gada 19. septembrī tika atklāta plosta satiksme ar jaunizveidoto Upursalas dabas taku. Tas ir lielisks savstarpējās sadarbības paraugs, jo ezers ir pašvaldības īpašums, bet mežs uz salas atrodas LVM aprūpē, tātad bija jāatrod kopīga valoda. Tas tika izdarīts – taka uz salas izveidota un plosts uzbūvēts ar LVM atbalstu, bet motoru peldrīkam gādāja Aglonas pašvaldība. Arī tālākā salas apsaimniekošana notiks ciešā sadarbībā.



## Taka caur klusumu

Šī nav pirmā dabas taka, kas tapusi ar LVM līdzdalību, bet sarežģītākā laikam gan.

Izdomāts jau bija labi – gan materiālus, gan darbaspēku uz salu nogādās pa ledus ceļu, taču ezers toziem negribēja un negribēja aizsilt, tā nu nācās visu transportēt ar laivām.

Nu jau grūtības aizmirsušās, izveidota taka, patiesībā – laipu sistēma – ar kāpnēm, tiltiņiem, margām, uzbūvēti skatu laukumi, galdi un soli atpūtai, izvietoti stendi uzziņai. Diezin vai kur citur redzēsiet dabas taku, kurā uzbūvēta laipa pār mitru ieplaku un tiltiņi pāri kritušiem kokiem, kura met līkumu ap cienījama vecuma ozolu un apvij slaidu loku nosūnojušam akmenim. Klusums, miers, kuru traucē tikai putnu dziesmas, un klusa senatnes elpa pavada Upursalas viesus visā takas garumā.



### Uzmanību!

Ekskursija uz Upursalu ar plostu ir jārezervē savlaicīgi! (Tālrunis 28661925, e-pasts: info@visitaglona) Nepiemērotos laika apstākļos (stiprs vējš, lieli viļņi, lietus) brauciens ar plostu var tikt atcelts bez iepriekšēja brīdinājuma! Individuāliem ceļotājiem un ģimenēm iespējams doties uz salu ar laivu, ko var iznomāt pagasta pludmales laivu stacijā.

## Upursalas Upurkalns

Latvijā nemaz nav tik daudz pilskalnu uz salām, tādēļ Upursala Cirīšezerā ir jo vairāk uzmanības vērts. Upurkalns atbilst visiem senču pilskalna raksturojumiem. Pilskalnā veiktajos arheoloģiskajos izrakumos konstatēts, ka tas bijis apdzīvots jau kopš pirmā gadu tūkstoša pirms Kristus dzimšanas. Daļa vēsturnieku izvirzījuši hipotēzi, ka šajā pilskalnā bijusi mūsu senču priesteru dzīvesvieta.

Daudz interesantu pieņēmumu radījusi salas neparastā forma – tā atgādina Mēness sirpi. Daži senatnes pētnieki uzskata, ka pilskalns kalpojis sakrāliem (ar reliģisku kultu saistītiem) mērķiem, jo ūdens ap pili veido attīrīšanas loku, bet pusmēness forma varētu liecināt par Ciltsmātes godināšanas kulta vietu. Teika vēsta, ka aizlaikos Upursalā dieviem upurētas jaunas meitenes un mājlopi. Priesteri pētījuši, uz kuru pusi nosveras dūmu grīste: ja pret Voguļu sādžu – upuris pieņemts, ja pret Aglonu – noraidīts.

## Nopūtas Mīlestības kalniņā

Mīlestības kalniņš ieaijā romantiskās noskaņās. Var tikai minēt, cik daudz kvēlu skūpstu, nopūtu, čukstu un asaru tas glabā, jo kopš neatminamiem laikiem Mīlestības kalniņš ir bijis iecienīta Aglonas puses jaunu ļaužu tikšanās vieta. Dabas takas staigātāji var apsēsties pie skatu platformas un pavērot Aglonas panorāmu, jo 1,8 kilometrus garā taka gandrīz izstaigāta. Ceļotājus gaida plosts vai laiva, kas, apmetusi goda apli apkārt noslēpumainajai Upursalai ar romantiskajiem līčišiem, nogādās atpakaļ uz Aglonu.





# Pilskalna dienasgrāmata

Juris Urtāns, vēsturnieks, profesionāls arheologs, profesors, dr. hist., dr. hab. art., deviņu pilskalniem veltītu grāmatu autors un Dzirkaļu pilskalna īpašnieks.

Kopš 1996. gada par savu pilskalnu un izjūtām tajā Juris Urtāns raksta dienasgrāmatu.

Piedāvājam ieskatu pilskalna dzīves ritējumā 2007. gadā.

13.–14. janvāris. Braucu kopt eglīšu jaunaudzi pilskalna pakājē. Janvāris ir silts, līst lietus, arī tagad. Meža ceļš dubjains, mašīnu nokalnē samet šķērsām, paiet laiks, kamēr izkārpas no vecajām risēm. Viss mīksts, dūmakains, grūti iekurināt ugunsroku un pašam arī tāds kā slinkums. Liepājas pusē sola vētru. Te to vēl nejūt, bet laiks spiedīgs kā vasarā pirms pērkona.

22. janvāris. Iznācis rakstu krājums "Pilskalni Latvijas ainavā", kur Dzirkaļu pilskalns vairākkārt pieminēts. Iveta Tāle devusi pilskalna folkloras izvērtējumu, bet meža pētnieki Dzirkaļu pilskalnā konstatējuši kārpaino segliņu. Iepriekš gan biju šo ogaino krūmu ievērojis, bet nezināju, ka tas ir tik īpašs.

28. janvāris. Kopā ar radu puikām atzarojam un garinām aizpērnās ziemas vētrā izgāztās egles. Braucot uz pilskalnu, Ansis sāka saukt: "Zaķis, zaķis!", bet tomēr bija stirna; pēc brīža vēl otra. Pie pilskalna sniegs pirksta biezumā, bet 30 km tālāk pie Pļaviņām – sniegs jau līdz ceļiem.

1.–3. marts. Kopju egļu jaunaudzi kalnā pie pilskalna. Ir ap sprīdi biezs, slapjš un smags sniegs. Grūti pašam uzrāpties pa kalna nogāzi, grūti strādāt, arī džipam grūti tikt atpakaļ augšā kalnā.

24. marts. Kopju jaunaudzi kalnā uz austrumiem no pilskalna. Silts, sniega vairs nav, strādāju vienā kreklā, skudras sāk staigāt pa saviem pūžņiem, redzu šogad pirmo taureni.

1. aprīlis. Pilskalna pakājē uz meža ceļa no zemes lien ārā vairākas akmeņu galvas. Dažus metrus tālāk mežā ir līdzīgu akmeņu galvas. Laikam akmeņi iezīmē senu pavardu vietas, bet pavardi bija senajās mājās. Tātad ļaudis dzīvojuši arī pilskalna pakājē. Pilskalna vaļņa galā zvēri – āpši, jēnoti? – nadzīgi atjauno vecās alas. Jā, pavasaris, jārūpē droša vieta jaunajai audzei. Bija atbraukusi kāda ģimene apskatīt pilskalnu. Un tad pusdienlaikā tāds dīvains piedzīvojums. Strādāju ar zāģi un cirvi kalnā līdzās pilskalnā, no kura arī cauri mežam labi var redzēt pašu pilskalnu. Mani nevarēja nedzirdēt. Pie senās ieejas vietas pilskalnā atskanēja cilvēka šķava. Vajadzēja ieraudzīt pašu škovotāju, bet viņš tā arī neparādījās. Vēl pēc brīža dzirdēju jau patālāk pilskalna plakumā cilvēcisku nošņaukāšanos, bet pašu cilvēku tā arī neieraudzīju. Vai pilskalna māņi? Vai kāds ļoti negribēja man parādīties?

Kāds netīrelis un nelietis vienā personā ir izgāzis lielu atkritumu kravu pie pilskalna ceļa.

8.–9. jūlijs. Vēdu ārā ziemā sastrādātās kārtiņas un malku. Līdzī mazdēls Alekssis, bet viņam vairāk interesē džips un stāvais nobrauciens nekā pilskalns. Kopš pavasara, kad pie pilskalna viss bija tīrs, te bijuši ļaudis, kas savu tusiņu paliekas (dzerts nopietni, tikai šņabis) turpat atstājuši. Savācu divas kules ar atkritumiem. Pudeles aizvedu uz Rīgas stikla konteineriem. Kāds gods šīm tukšajām pudelēm!

Spīd saule, ir ļoti karsts, nīrb ēnas caur lazdu lapam un vairākas reizes liekas, ka mežā neesmu viens.

14. novembris. Saņēmu Jēkabpils pieminekļu inspektora oficiālos norādījumus par Dzirkaļu pilskalna izmantošanu un saglabāšanu. Paudz neprecizitāšu, bet saprotu, ka tas tāds vispārējs teksts. Piemēram, Dzirkaļu pilskalna datējums šajā oficiālajā rakstā noteikts no 1 g. t. p. m. ē. līdz 11.–13. gs. Pagaidām iegūtie atradumi ļauj Dzirkaļu pilskalnu datēt tikai ar m. ē. 1 g. t. vidu un otro pusī. Protams, sarežģīti ierēdnim uzrakstīt vēstuli tā, lai profesionāls arheologs, par kādu sevi gribētu uzskatīt, kurš visu mūžu strādā pieminekļu aizsardzības jomā, tur neieraudzītu neprecizitātes.



# Īsta atpūta dabā – nāc!



## Tūrisma un atpūtas centrs "Spāre"



"Dumbri", Ģibuļu pagasts, Talsu novads, LV-3298  
Tālrunis 26669099



## Tērvetes dabas parks



Tērvetes pagasts, Tērvetes novads, LV-3730  
Tālrunis 63726212



## Lielauces ezera laivu bāze



Lielauces pagasts, Auces novads, LV-3723  
Tālrunis 26556771



## Zebus ezera laivu bāze



Bikstu pagasts, Dobeles novads, LV-3713.  
Tālrunis 29252368



## Kaņiera ezers



Lapmežciema pagasts, Engures novads, LV-3118  
Tālrunis 29253514



## Pokaiņu mežs



Senpokaiņi, Naudītes pagasts, Dobeles novads, LV-3724  
Tālruņi 63729177, 63726212



## Vijciema čiekurkalte



Mežmuiža, Vijciema pagasts, Valkas novads, LV-4733  
Tālruņi 26478620, 64728206



## Jaunmoku pils



Tumes pagasts, Tukuma novads, LV-3139  
Tālruņi 26187442, 63107125

[www.mammadaba.lv](http://www.mammadaba.lv)

## Dzīvo Latvijas valsts mežos